

12. ábra. A Grumman TBF Avenger a háború vége felé került a harcoló alakulatokhoz. A támadó feladatokra alkalmas gépnek öt géppuskája volt és 900 kg torpedót vagy bombát tudott célba juttatni

Végvári Zsolt
Pócz Péter

Repülőgép-hordozók a második világháborúban

II. rész

A JAPÁN TERJESZKEDÉS MEGÁLLÍTÁSA

Pearl Harbor után, míg az amerikai flotta lábadozott, a japán flotta tengeri hegemoniája mellett a szárazföldi csapatok is tovább folytatták hódításaikat Délkelet-Ázsiában. Az USA-t ért csapás távolról sem volt végzetes, főleg, hogy a kritikus időpontban nem tartózkodott hordozó Pearl Harborban, ám a kezdeményezés időlegesen a japánok kezébe került. December 10-én, a szárazföldről felszálló japán gépek elsüllyesztették a brit gyarmati vizek két büszkeségét, a PRINCE OF WALES és a REPULSE csatahajókat, ami hadtörténeti jelentőségű esemény volt. Nagy-Britannia gyarmati haderejének ugyanis ez a két hajó volt a gerince, és világszerte mindenkit megdöbbenített, hogy milyen könnyedén elbántak velük a repülők. A két hajó 325, illetve 613 fő tengerészt vitt a hullámsírba. Ezzel a brit délkelet-ázsiai flotta fő ereje megsemmisült, amelyet 1944 nyaráig nem is tudtak pótolni.

1942 tavaszáig a japánok elfoglalták a Fülöp-szigeteket, Holland-India nagy részét és sok más szigettel együtt Japán kézre került a stratégiai fontosságú Wake és Guam-sziget is. Jól mutatja az erőviszonyokat, hogy december 15-én a Wake-szigeti harcokban a japánokat állandóan kb. 50 repülőgép támogatta, míg a védők egy Grumman lezuhánásával elvesztették légierejük 25%-át. 1942 áprilisában japán hordozók gépei Ceylon térségében végeztek a brit HERMES hordozóval, a CORNWALL és DORSETSHIRE nehézcirkálókkal, és továbbnyomultak a szigetvilágban is, de az idő ekkor már a szövetségeseknek dolgozott.

1942 februárjában és márciusában a Jáva körüli harcokban (itt hordozók nem harcoltak) a szövetségesek hajói zömében megsemmisültek, ezért itt meghátráltak. Nem úgy, mikor a japánok Új-Guineában, Port Moresby térségében partraszállást kíséreltek meg, és ezzel közvetlenül Ausztráliát fenyegették. Ebben a körzetben a Salamon-szigetekenél zajlott le a világtörténelem első olyan tengeri ütközete, ahol a hajók nem is látták egymást. A május 7-8-i

korall-tengeri csatában Japán részről elsüllyedt a SHOHO és súlyosan megsérült a SHOKAKU, míg az amerikaiak elvesztették a LEXINGTON-t és a YORKTOWN is épp csak el tudott vándorolni Hawaii-ig, ahol néhány nap alatt a csodával határos módon harcképesé tette a ronccsa bombázott hajót. Mindkét fél veszített még számos kisebb hajót is. A japánok ezúttal – első ízben a háború folyamán – kénytelenek voltak feladni inváziós terveiket, de még korántsem dőlt el, hogy ki az úr az óceánon.

A válasza egy hónapot sem kellett várni. A japánok híres admirálisa, Yamamoto úgy döntött, hogy a kulcsfontosságú Midway-zátony elleni támadásával kicsalogatja az amerikai hordozókat és végső csapást mér rájuk. A terv pofonegyszerű volt: az N-3. napon Hosogawa tengernagy megtámadja az Aleut-szigeteket. Az N-2. napon Nagumo hat hordozójának repülői elkezdik bombázni a szigetet. Az N napon Kondo tengernagy nehézcirkálóinak támogatásával megérkezik a Tanaka altengernagy által vezetett mintegy 4500 fős partraszálló erő. Mindeközben a szigetektől 300

13. ábra. A COLOSSUS-osztályú HMS VENGEANCE (R71-es) könnyű hordozó a HMS SULYS (D60-as) romboló társaságában. A HMS VENGEANCE a háború után az Ausztrál Haditengerészet kötelékében teljesített szolgálatot

14. ábra. A Grumman F4F Wildcat az első nagyobb számban gyártott amerikai hordozó-vadász volt. (A képen RAF színekben.) A Wildcat nem bizonyult igazán jó vadásznak

mérföldnyire maga Yamamoto vár hét csatahajójával és egy hordozóval (a HOSHO-val) az amerikai flotta felbuklására. Délről Takasu altengernagy nehézcirkálói fedezik a támadókat.

1942. május 29-ére az összes érintett hajó úton volt Midway felé. Nagumo tengernagy azonban csak négy hordozó felett parancsnokolt, mivel május 16-án egy B-17-es légi-erőd bombája szétzúzta a SHOKAKU fedélzetét, míg a ZUIKAKU csaknem az összes repülőgépét elvesztette az amerikai vadászokkal folytatott csata során, ezért az Aleut-szigetekhez vezényelték.

Az amerikai oldalon eközben azon gondolkoztak, mi lesz a japánok következő célponja? King tengernagy Hawaii-ra tippelt, de a hírszerzés Nimitzet igazolta, aki Midway-re gondolt. Megerősítették a sziget védelmét és útnak indították Spruance tengernaggyal a Task Force-16-os köteléket (ENTERPRISE és HORNET), illetve Fletcher tengernaggyal

a Task Force-17-est, amelynek egyetlen hordozója a YORKTOWN, május 14-én még sérülten is elsüllyesztett tizenhárom japán hajót Tulagi kikötőjében.

Június 3-án egy felderítőgép fedezte fel Kondo hajóit, amelyeket aztán B-17-esek támadtak meg, de eredmény nélkül. Másnap Nagumo repülői támadták a szigetet. A kibontakozó légiharcban 32 japán és 24 amerikai repülőgép zuhant le. A Midway-ről felszálló bombázók ellentámadása nem okozott nagy károkat a hajókban, csak alakzatukat bontotta meg. Ezek után az amerikai hajókról vaktában felszálló torpedóvető századok akadtak rá a japán kötelékre, de az onnan felszálló Zeró vadászok könnyedén elbántak a lomha gépekkel. A második hullámban érkező zuhanóbombázók viszont a Zerókat már hajók fedélzetén találták.

A SORYU, az AKAGI és a KAGA pillanatok alatt több találatot kapott és a SORYU, illetve a KAGA még aznap elsüllyedt a fedélzetet elborító tűzben. A sértetlen HIRYU

15. ábra. Az amerikai Douglas SBD Dauntless zuhanóbombázó védelmi fegyverzete géppuskákból állt. A repülőgépből 1944 júliusáig megbízhatósága miatt közel 6000 darabot gyártottak

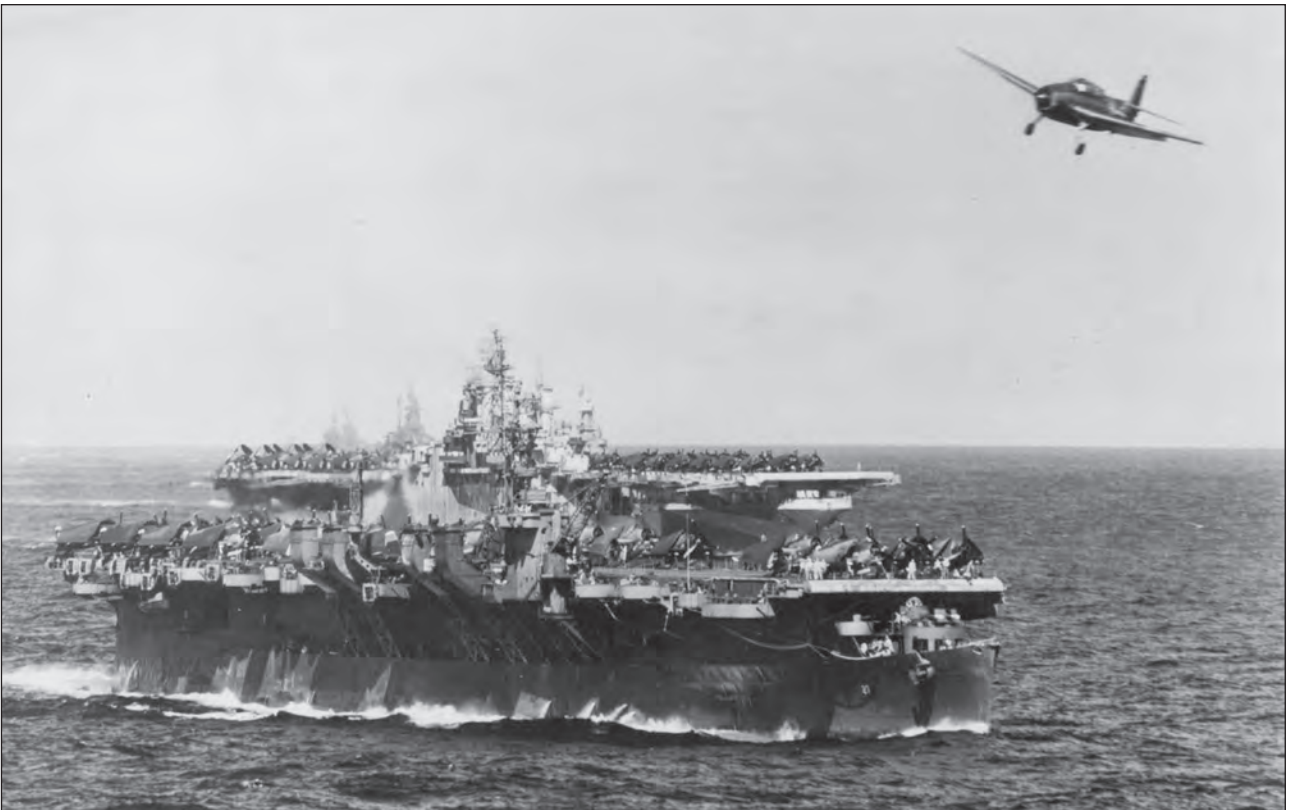
16. ábra. Az 1943-tól alkalmazott Curtiss SB2C Helldiver 450 kg bombát vagy torpedót hordozott belső bombakamrájában, és két gépágyúja, illetve egy géppuskája is komoly veszélyt jelentett minden ellenséges földi vagy akár légi célra is

ellentámadása után a YORKTOWN sorsát végül is az I-168-as japán tengeralattjáró torpedói pecsételték meg, és a hajó június 7-én elsüllyedt. A reménytelen helyzetbe jutott lángoló AKAGI-t június 6-án a legénysége süllyesztette el, és hamarosan követte a HIRYU is, melyet az utolsó felvonásban megtaláltak a HORNET és az ENTERPRISE repülői. A hordozók pusztulása után visszavonuló japán flottából még aznap délután elsüllyesztették a sérülés következtében lelassult MIKUMA nehézcirkálót is, így téve teljessé a győzelmet.

A háromnapos csata alatt elpusztult a japán hordozóflotta gerincét alkotó négy hajó és 253 repülőgép, míg az

embervesztés közel 3500 fő volt. Az amerikai veszteség csupán egy hordozó, 150 repülőgép és 307 tengerész volt, ami ugyan súlyos csapás, de a növekvő termelés mellett nem okozott problémát, és ami fontosabb, először sikerült megállítani a japán előretörést. A militáns szigetország flottája olyan veszteségeket szenvedett, melyeket már lehetetlen volt pótolni. Nemcsak a hajók, hanem a repülőgépek és a kiképzett legénység elvesztése is pótolhatatlan veszteségnek bizonyult a későbbiekben. Számbelileg ugyan még jelentős maradt a japán flotta, de a szövetségesek egyre erősödtek, és ezt követően már nem engedték ki a kezükből a kezdeményezést.

17. ábra. Egy INDEPENDENCE-osztályú hordozó (elől) az USS INTREPID (CV-11-es) és leghátul a háttérben egy NORTH CAROLINA-osztályú csatahajó, további hadihajók útban a Fülöp-szigetek felé, 1944 ősze

18. ábra. A Chance Vought F4U Corsair megjelenésekor, 1943-ban a legnagyobb teljesítményű, gyors és fordulékony gép volt. Nyolc géppuskával volt felfegyverzve, emellett 454 kg bombát is szállíthatott

AZ AMERIKAI FŐLÉNY EGYÉRTLMŰVÉ VÁLÁSA

Midway az utolsó kételkedőknek is bizonyította, hogy megtört a csatahajók és cirkálók évszázados tengeri uralma. Ezek a hajóosztályok a továbbiakban csak partraszállások tűztámogatására és kísérő feladatra voltak alkalmasak, de védtelennek bizonyultak a „lapostetejűek” törekeny kis repülőgépeivel szemben. (A csatahajók másik fő feladata ekkortól a hordozók védelme erős, illetve tovább erősített légvédelmi tűzérségükkel. – Szerk.) Természetesen a japán flotta erejével Midway után is számolni kellett még, de a csatában elszenvedett károk pótolhatatlannak bizonyultak. Japán tengeri terjeszkedése megtört.

1942 második felében már a hordozók nevével fémjelzik a legfontosabb csatákat. Augusztus 24-én a Salamon-szigetekenél a SARATOGA rátalál a RYUJO-ra és a tenger fenekére küldi. Szeptemberben viszont a WASP hordozót süllyeszti el az I-19-es jelű tengeralattjáró. Az év utolsó nagy ütközetei a Guadalcanal-szigetnél zajlanak.

A stratégiai fontosságú brit szigeten partraszállást kísérelt meg az Egyesült Államok tengerészgyalogsága. Október végén a Henderson Field légibázis kétszer is gazdát cserélt, de az elszánt tengerészgyalogsokkal nem bírtak a japán erők, így csak a tenger felől remélhettek segítséget. Október 24-én a SHOKAKU, a ZUIKAKU, a ZUIHO és a JUNYO csatahajóktól és rombolóktól támogatva csap össze a HORNET és az ENTERPRISE hordozókkal. Az egy napig tartó harcokban az amerikaiak elvesztik a HORNET-et és megsérül az ENTERPRISE is, továbbá 74 gépük zuhan le. Japán ezúttal 100 repülőgéptől búcsúzatott és a SHOKAKU sérülten épp, hogy csak elérte a Truk-szigeti támaszpontot.

Október 26-án végül is mindkét fél visszavonult (Nagumo hajóinak elfogyott az üzemanyaga). Ezt követően kezdett az amerikai tengeri főlény kiteljesedni a Salamon-szigetekenél. Az elkövetkező hónapokban a japán flotta elveszített két csatahajót, 11 cirkálót és igen sok sérült hajója is volt, míg végül 1943 márciusában kénytelenek voltak feladni a szigeteket.

A veszteségek ekkor még elég kiegyenlítették voltak, de amíg Észak-Amerikában a futószalagok ontották a korszerű repülőgépeket és a kikötőkben új hajók tucatjai vártak

bevetésre, addig a szigetország gazdasága a háborús veszteségeket sem volt képes megfelelő ütemben pótolni.

1943 elején a japánok még előretörték Burmában, heves dzsungelharcok árán hátrébb szorítva a briteket. Keleten megszálltak néhány kisebb szigetet, nem kis megrökönyödést keltve az amerikai vezetőségben. Alaszkától délre hasonló sorsra jutott az Aleut-szigetek néhány tagja is. Attu, Kiska és Agattu elvesztésével az amerikaiak védekezni kényszerültek, holott épp innen, Dutch Harbortól kívántak meglepetésszerűen Japánra támadni. Végül gyilkos harcokban 1943 végére a japánok elvesztették a hódításukat, és a szövetségesek Új-Guineában is megkezdhetők a japán csapatok által megszállt területek felszabadítását. Tovább nehezítette a japánok dolgát, hogy légifőlényük biztos tudatában és az elfoglalt szigetek repülőtereinek üzembehelyezésével a déli tengereken egyre aktívabban tevékenykednek az amerikai B-17-es Flying Fortress és B-24-es Liberator bombázók is. Egy nagyobb októberi támadás során Rabaulban egy nap alatt elpusztítottak 123 japán hajót és 172 repülőgépet.

A mennyiségi főlény mellett az amerikaiaké lett a minőségi főlény is. A hordozók fedélzetén a kissé elaggott Wildcat és Buffalo vadászokat felváltották a Corsair és Hellcat típusok. Ez utóbbiak repülési tulajdonságai már összemérhetők a Mitsubishi Zerókkal és mindezek mellett erősebbek és nagyobb tűzerejűek voltak azoknál. Ennek okán aztán a zuhanóbombázók és torpedóvetők nyugodtabban tevékenykedhettek a japán hajók felett.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Bak József: Repülőgép-hordozók. Zrínyi, 1987.
 Bak-Csonkaréti-Lévay-Sárhidai: Hadihajók típuskönyv. Zrínyi, 1984.
 Gunston, William: Modern repülőgép-hordozók. Phoenix, 1993.
 Gibbons-Miller: Korszerű hadihajók. Kossuth, 1993.
 Munson, Kenneth: A II. világháború repülőgépei. Műszaki, 1994.
 Spick-Ripley: Korszerű harci repülőgépek. Kossuth, 1993.

(Fotók: HM a Hadtörténeti Intézet és Múzeum, illetve Kelecsényi István gyűjteményéből.)